

Xatirələrdə yaşayanlar

Teatr sənətimizin parlaq ulduzu – Ulduz Rəfil

Dünya şöhrətli bəstəkarımız Qara Qarayev deyib ki, əgər insan öz dövrünün amalları və duyğuları ilə yaşayrsa, həm də həmin amal və duyğulara dövrün tələblərinə cavab verən müvafiq dəqiq forma tapırsa, bu, novatorluqdur". Bu mənada ilk milli peşəkar qadın teatr rejissoru olmuş Ulduz Rəfil–Əliyeva əsl novatordur.

və opera hazırlığı kafedrasının professoru kimi ömrünün sonuna qədər bu müqəddəs sənət ocağında pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olaraq, gözəl kadrlar yetişdirir.

O, S.Raxmaninovun "Aleko", P.Çaykovskinin "İolanta", F.Əmirovun "Sevil", V.A. Motsartın "Fıqaronun toyu" və s. əsərləri zövqlə, sənətkarlıqla səhnələşdirir. Mən öz tələbələrimlə birgə bu əsərlərin premyeralarında iştirak edərək tamaşaların necə böyük anlaşıqlarla qarşılanmasının şahidi olmuşam. Yaxşı yadımdadır, bir dəfə müzakirə zamanı alimlərimizdən biri dedi ki, Ulduz Rəfil bir yaradıcı şəxsiyyət kimi həmişə axtarışdadır. Dramaturji baxımdan və məzmunca müxtəlif əsərlərə orijinal quruluşlar verib. Bir də alim qeyd etdi ki, Ulduz xanım Milli və Avropa klassiklərinin faciə və komediyalarında fəlsəfi-psixoloji düşüncələri, ideyaları tamaşanın ali məqsədinə çevirməyi ustalılıqla bacarır. İtalyan drama-

üstündə müxtəlif şirniyyatlar və mürəbbələr düzülürdü. Biz əyləşdik və bizə çay süfrəsi açıldı. Ulduz xanım dedi ki, Qurban müəllim iş yoldaşları ilə görüşüb hansısa məsələni həll etməlidirlər. Təxminən, 20 dəqiqədən sonra Qurban müəllim gəldi və o da bizi sevinclə salamlayaraq dedi: "Bu gözəl və ləzzətli şirin məhsulların (şəkərbura, paxlava, tort və s.) hamısını Ulduz özü hazırlayıb, o, olduqca qabiliyyətli və işgüzar xanımdır. Qapımız hamı üçün açıqdır". Bir qədər sonra anam gelişimizin məqsədini söylədi. Qurban müəllim cavab verdi ki, qoy, sabah Fədlun gəlsin yanıma. Beləliklə, qardaşım rəssam kimi işə başlandı...

Ulduz xanım olduqca diqqətli və məsuliyyətli bir insan idi. O 1983-cü il mayın 30-da A.M.Şərifzadə adına Aktyor evində mənim atam – görkəmli dövlət və ictimai xadim, yazıçı və teatrşünas (qeyd olunmuş bu sözlər memorial lövhənin üstündə yazılıb) Əfəndiyev Məmməd Sadıx Mirzə Əhməd bəy oğlunun 80 illik yubileyinə gəlmiş və bizim ailəmizi gözəl gül dəstəsi ilə təbrik etmişdir.

O, böyük bir nəslin zəngin və yüksək mədəniyyətli nümayəndəsidir. Atasını Saleh bəy Oksford Universitetinin hüquq fakültəsini bitirib. Anası Dilşad xanım isə Gəncə gimnaziyasında təhsil alıb və orada müəllim kimi işləyib. O gimnaziyada ki, onun yaradıcısı və direktoru Dilşad xanımın qardaşı Cavad bəy Rəfibəyli idi.

Keçən il Ü.Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasında və Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçılar Teatrında unudulmaz professor, Əməkdar incəsənət xadimi Ulduz Rəfilinin anadan olmasının 100 illiyinə həsr edilmiş musiqili elmi konfras keçirilmiş və vaxtilə onun quruluş verdiyi teatr tamaşası göstərilmişdir.

Ulduz xanımın həyatından bəzi maraqlı hadisələri xatırlatmaq istəyirəm...

Uzun müddət Moskvada yaşamağa məcbur olan Ulduz xanım bacısı Səmaye xanımın birlikdə 1945-ci ildə Bakıya qayıdırlar. Onun əmisi oğlu, görkəmli ədəbiyyatşünas alim, professor Mikayıl Rəfil Ulduzun ssenariləri, pyesləri və şeirləri ilə yaxından tanış olan kimi ona deyir ki, sən mütləq Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunun rejissorluğu fakültəsinə oxumalısan. O, imtahanları uğurla verir, təhsil illərində fərqlənir və ali məktəbi fərqlənmə diplomu ilə bitirir. Diplom işi Sezar Solodanın "Ulduzlar aləmi" dramına verdiyi quruluş olur. Beləliklə, Ulduz Rəfil ilk Azərbaycan qadın rejissoru kimi yaradıcılıq fəaliyyətinə başlayır. O, 1952-ci ildən Gənc Tamaşaçılar Teatrında işləməyə başlayır. İlk rejissor işlərində öz üslubunu yaradır və getdikcə bu üslubu daha da zənginləşdirir.

Ulduz xanım Rəfil 1975-ci ildə Üzeyir bəy Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına (indiki Bakı Musiqi Akademiyasına) işləməyə dəvət olunur. Vokal

turqu Qoldoninin "İki ağanın bir nökeri" və İtalyan yazıçısı – romantik Viktor Hüqonun "Səfillər" əsərini Azərbaycanda ilk dəfə tamaşaya hazırlayan məhz Ulduz Rəfil olmuşdur.

Əslində, bu kimi əsərlərin siyahısını uzatmaq da olardı. Mən isə oxucularımıza Ulduz xanımın insanlara olan səmimi və xoş münasibətindən bir hadisəni xatirə kimi söyləmək istərdim. Bir gün anam Müsələt xanım Quliyeva mənə dedi ki, Ulduz xanım sənənin həmkarındır, ona zəng et, evinə gedək. Xatırladım ki, Ulduz xanımın həyat yoldaşı Qurban Əliyev uzun illər Respublikanın Ali və Orta İxtisas Təhsili naziri olub. Anamın bir xahişi vardı. O istəyirdi ki, mənim rəssam qardaşım Fədlunu nazirimiz işə düzəltsin. Açığını deyim ki, mən çox narahət idim. Onların evinə getməyə utanırdım. Axır ki, anamın xahişini yerinə yetirdim. Ulduz xanım telefonun dəstəyini özü götürdü və çox məlahətli səsle dedi: "Buyurun, sabah axşam saat 7-də sizi gözləyirəm".

Səhəri gün biz onlara qonaq getdik. Qapını Ulduz xanım açdı və sevinclə dedi: "Mənim əziz bacılarım, xoş gəlmisiniz, buyurun qonaq otağına. Böyük bir masanın

Gözəl insan, dərin bilikli professor, Əməkdar incəsənət xadimi Ulduz Rəfil–Əliyevanın onu tanıyan hər kəsin yadında belə silinməz izlər buraxdığına əminəm. O, daim xoş duyğularla yada salınır.

Dahi fransız yazıçısı Viktor Hüqo vaxtilə demişdir: "Ya elə yaz ki, səni oxusunlar, ya da elə yaşa ki, səndən yazsınlar". Fikrimizcə, onun haqqında sanballı bir monoqrafıya da yazılmalıdır.

İmruz ƏFƏNDİYEVA, sənətsünaslıq doktoru, professor, Əməkdar incəsənət xadimi

REDAKSİYADAN: Təəssüf ki, Azərbaycanda teatr sənətinin, musiqinin, incəsənətin və mədəniyyətin inkişafında böyük xidmətləri olmuş, 50-dən çox teatr tamaşasına quruluş vermiş unudulmaz bir insanın vaxtilə yaşadığı Bakının Lermontov küçəsindəki 107 nömrəli binaya nə xatirə lövhəsi vurulmuş, nə də Bakı şəhərində onun adına bir küçə var. Ümid edirik ki, əlaqədar təşkilatlar bu məsələnin həllinə köməklik göstərəcəklər.